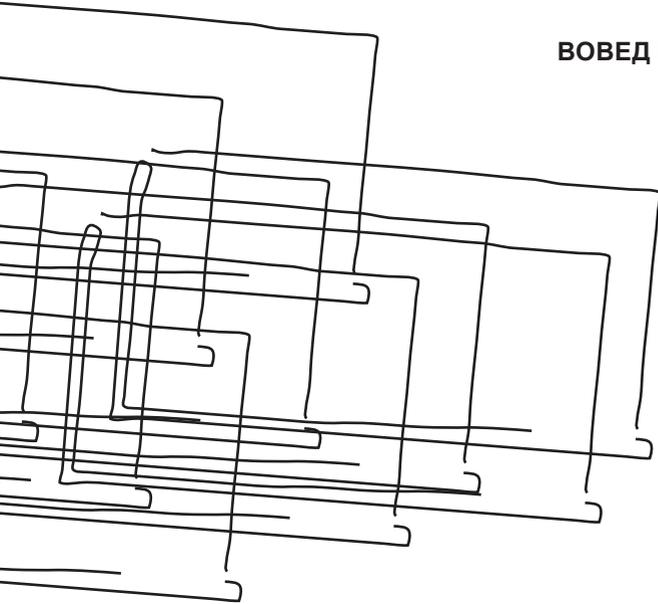

Издавач

Verein Freies Radio Wien

ВОВЕД ВО МЕДИУМСКО ПРАВО

Автори

Lyudmila Handzhiyska, Cheyenne Mackay

Издавач

Verein Freies Radio Wien

ОВОЕД ВО МЕДИУМСКО ПРАВО

финансиран од:

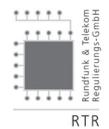

Ова издание е изготвено со помош на Европската Комисија во рамките на проектот 'Поврзување на млади луѓе со экс-Југословенско потекло со средства на радио продукцијата'. Ова издание единствено ги одразува ставовите на авторите и Комисијата не може да се смета за одговорна за било каква употреба која може да биде направена на информациите, кои се содржани во него.

Партнери:

Спонзори:

ИНДЕКС

ВОВЕД	СТР. 4
[I] МАСОВНИТЕ МЕДИУМИ КАКО МЕДИУМСКОТО ПРАВО	СТР. 6
[II] ПРАВНА РАМКА	СТР.10
[III] ПРАВОТО НА СЛОБОДА НА ИЗРАЗУВАЊЕ	СТР.18
[IV] МЕДИУМИТЕ И ЗАШТИТА НА ЛИЧНИТЕ ПРАВА	СТР.22
БИБЛИОГРАФИЈА	СТР.30

Никогаш порано масовната комуникација не била толку продорна во нашиот секојдневен живот. Благодарение на социјалните медиуми, секој еден кој има пристап до интернет може да се најде во улога на издавач и да ја рашири својата порака на потенцијалната милионска публика широм светот само со еден клик. Овој огромен потенцијал доаѓа по висока цена: денес е полесно од кога било да се рашират лаги за луѓето и да се уништи нивниот углед за само неколку минути. Поради оваа причина, не само за новинарите, туку и за пошироката јавност од голема значајност е да имаат основни познавања на медиумското право и етиката, со цел да се однесуваат одговорно и етички при пренесувањето на содржини на масовната публика.

Овој прирачник е наменет за новинари почетници, но исто така и за граѓаните, кои се заинтересирани да се здобијат со општ преглед во областа на медиумското право. Тој дава преглед на најзначајните правни инструменти со кои се дефинира и регулира работата на медиумските куќи и одделни новинари.

Медиумското право не се однесува на постојано и интегрирано тело на правото, туку повеќе претставува мешавина од различни права и етички принципи, кои влијаат врз работата на медиумите. Исто така, различни видови на медиуми се предмет на различни регулативи. Сепак постојат универзални правила, кои треба да се почитуваат од страна на сите новинари при вршење на својата

професија. Само ако новинарите се придржуваат до општо прифатените правни и етички принципи на нивната професија, тие може да ја исполнуваат нивната главна функција во демократското општество, што претставува да му служат на јавниот интерес.

Правните одреди, кои се презентирани во ова издание се применуваат во сите земји, кои се членки на Совет на Европа и официјално се применети во Европската конвенција за човекови права и основните слободи (ЕКЧП). Прирачникот единствено е наменет за да обезбеди општ вовед во областа. За специфични регулативи во поединечни земји, ве молам погледнете во други извори.

Изданието “Вовед во медиумско право” се разви во рамките на проектот “Поврзување на млади луѓе со екс-Југословенско потекло со средства на радио продукцијата”, финансиран од ЕРАЗМУС+ програмата на Европската Унија.

I.

МАСОВНИТЕ МЕДИУМИ КАКО ПРЕДМЕТ НА МЕДИУМСКОТО ПРАВО

Масовните медиуми

Масовните медиуми може да се најдат во различни форми, како што се печатени медиуми (списанија, весници); електронски медиуми (радио и телевизија работејќи преку разни форми на пренос- антенски, кабловски или сателитски); новински агенции; кино и филм; онлајн медиуми.

Масовните медиуми се состојат од сите медиуми, кои обезбедуваат новинарски содржини на огромната, разнородна и анонимна публика преку методи за распространување и репродукција. Постоењето и употребата на масовните медиуми ја прави масовната комуникација возможна.

Според дефиницијата на Малецке масовните комуникации треба да бидат сфатени како “процес со кој информацијата се пренесува јавно (т.е., без ограничена или претходно дефинирана публика), индиректно (т.е., вклучувајќи просторно, временско или просторно-временско растојание помеѓу партнерите на комуникација) и еднострано (т.е., без промена на улогата помеѓу давателот и примателот на информацијата) користејќи ги технолошките средства за ширење (така наречените ‘масовни медиуми’) до дисперзивната публика.”¹

[1] Gerhard Maletzke (1998):
Kommunikationswissenschaft im Überblick:
Grundlagen, Probleme, Perspektiven.
Westdeutscher Verlag, p.45

Улогата на масовните медиуми во демократското општество

Во денешно време социјалниот и политичкиот живот би бил невозможен без постоењето на масовните медиуми. Тие често се признати како “четвртата сила”, заедно со законодавната, извршната и судската власт. Нивната улога не е исклучиво ограничена само на интерпретација на фактите. Масовните медиуми соопштуваат политички, социјални, етички, културни и други идеи, така што значајно придонесуваат во формирањето на јавното мислење.

Во еден демократски систем, медиумските куќи исполнуваат различни функции за голем број на основни области во општеството:

Функции во политичкиот систем

ширење на политички соодветни информации, олеснување на јавна дебата; улога на систем на спрега и кочници во политичкиот систем, обезбедување јавен форум за учество на граѓаните во политички дискурс, промовирање транспарентност и одговорност на оние што се на власт;

Функции во социјалните и културни сфери

обезбедување социјална ориентација, олеснување на социјализацијата на поединци, обезбедување едукација, придонес во културниот развој, извор на забава;

Функции на економскиот систем

придонес за економски развој преку медиумско покривање на економските процеси; служи како рекламен медиум и на тој начин придонесува за проток на стоки и услуги, влијание на стапката на вработеност преку обезбедување информации за можностите за вработување;

Само медиуми кои се слободни и независни од контролата на владата, можат успешно да ги исполнат овие функции и да имаат значајна улога во демократијата. Спротивно на ова, медиумите со напуштање на нивните главните функции, можат да ги зголемат социјалните поделби и користејќи го своето влијание да придонесат за зајакнување на државните или економските сили и исклучување на критичките гласови од јавниот дискурс. Во некои екстремни случаи медиумите можат дури да бидат инструментализирани да поттикнат насилни конфликти.

Медиумско право

Медиумското право е гранка на правото кое се состои од систем на правни норми, кој ги регулира активностите на масовните медиуми. Тоа ги истражува границите во кои медиумските куќи и новинарите можат да работат. Медиумското право од една страна ги уредува принципите за дисеминација на медиумските продукти, а од друга страна тоа може да влијае врз формата и содржината на медиумските продукти. Некои регулативи се применуваат само врз специфични видови на медиуми. На пример, постојат закони за радиодифузна дејност, коишто можат да се применат само врз активностите на радиодифузните медиуми. Повеќе други општи правни одредби треба да бидат почитувани од страна на сите медиуми.

II. ПРАВНА РАМКА

Законската рамка која се однесува на масовните медиуми не ја сочинува само една област од правото, туку е составена од разновиден сет закони и одредби, кои се расфрлани преку целата правна рамка. Основите за формирање на принципите на медиумското право, можат да се најдат во уставите на многу земји, во специфичното национално законодавство, исто така и во меѓународните конвенции и акти, кои се занимаваат со оваа област.

Интернационални конвенции

Следниве меѓународни договори даваат преглед на човековите и универзалните права и слободи, вклучувајќи ја слободата на изразување и слободата на говор. Овие конвенции имаат значајни импликации врз однесување и постапки на државите кон медиумите и новинарите:

- Универзална декларација за човековите права, Генерално собрание на Обединетите нации, 10 Декември 1948;
- Меѓународен пакт за граѓански и политички права (МПГПП), Генерално собрание, Резолуција 2200A (XXI), 16 Декември 1966;
- Конвенција за заштита на човековите права и основните слободи, Советот на Европа, Европскиот суд за човекови права, 1950;
- Меѓународна конвенција за елиминација на сите форми на расна дискриминација, Генерално собрание, Резолуција 2106 (XX), 21 Декември 1965;

Акти на Советот на Европа

За земјите-членки на Советот на Европа од клучно значење за гарантирање на слободата на изразување е јуриспруденцијата на Европскиот суд за човекови права во однос на член 10 од Европската конвенција за човекови права.

Договорот за Европската Унија и Договорот за функционирање на Европската Унија се двата главни правни извори на ЕУ релевантни за медиумите. Договорот за Европската Унија претставува спогодби помеѓу земјите членки на ЕУ и се фокусира на принципите за демократија, човекови права и функционирањето на институциите на ЕУ. Договорот за функционирање на Европската Унија се занимава со различни области на политиката во кои ЕУ може да донесува закони.

Во рамките на ЕУ, медиумскиот сектор главно е регулиран на национално ниво, но постојат неколку области на медиумска регулатива, каде ЕУ добро ги има утврдено надлежностите. Еден аспект ја гарантира фер конкуренцијата на пазарот. Нивните правни основи се содржат во Договорот за функционирање на Европската Унија и упатува на одредби кои го регулираат слободниот проток на стоките и услугите, политиката на конкуренција, технолошкото усогласување, културата, итн.²

Втората значајна област на регулативата се однесува за медиумскиот сектор во врска со човековите права, слободата на изразување и пристапот до информации и нивното значење за функционирањето на една демократска држава. Заштитата на слободата на медиумите е призната од страна на Европската Унија како основно право и е гарантирано со неколку правни инструменти: Европската конвенција за заштита на човековите права и основните слободи; Повелбата за основните права на Европската Унија и на заедничките уставни традиции на земјите членки.

[2] Michael Holoubek, Klaus Kassai, Matthias Traimer (2010): Grundzüge des Rechts der Massenmedien, Springer

Уставно право

Заштитата на слободата на изразување, слободата на печат и во некои случаи правото за пристап до информации се гарантирани во националните Устави на земјите членки на ЕУ. Исто така, забраната на цензура на медиумите и правото за пристап до информации се содржани во уставното право. Исто така, и општите одредби поврзани со лиценцирање на електронските медиуми се предмет на уставните одредби.

Кривично право

Кривичното право ги уредува кривичните постапки и нивните последици, според тоа и врската помеѓу поединци и државата. Некои прекршоци направени од медиумите или пак од новинари поединци може да бидат предмет на кривични постапки, како на пример навреда и клевета, нарупување на бизнис угледот, навреда, поттикнување на расна или верска омраза, итн.

Граѓанско право

Граѓанското право ја уредува интеракцијата меѓу поединечни правни субјекти. Вторите може да бидат како физички лица така и правни лица. Граѓанските случаи поврзани со медиумите и новинарството може да вклучат одговорност во врска со наштетување на честа, оштетување на граѓанскиот углед, авторски права, правото за заштита на сопствениот имиџ, итн.

Регулирање на електронските медиуми

Електронските медиуми играат централна улога во функционирањето на модерните општества, особено во формирање и пренесување на општествените вредности. Поради оваа причина радиодифузниот сектор е предмет на специфична регулатива базирана врз заеднички вредности како слобода на изразување, плурализам, заштита на авторските права, промовирање на културни и јазични различности, заштита на малолетници и на човековото достоинство, итн.

Во повеќето демократски земји, радиодифузните регулатори вршат две главни функции. Првата функција е надгледување на алокацијата на електронските фреквенции преку доделување на лиценци. Втората функција им е развивање и имплементирање на кодекси за однесување, кои се занимаваат со разни содржини и емитуваат теми од пракса.

Во Европа, постои така наречениот двоен радиодифузен модел, кој се карактеризира со постоење на јавен сервис и на комерцијалните радиодифузери.

Јавните радиодифузни сервиси се финансирани и контролирани од јавноста и не се ни комерцијални, ни во сопственост на државата. Нивната главна улога е да придонесат во демократското и плуралистичко општество преку обезбедување високо квалитетна програма на разновидната публика.

Регулирањето на јавниот медиумски сервис има за цел да ја гарантира својата независност од политичко или комерцијално влијание, гарантира одговорност кон јавноста и управување со распределбата на јавните средства. Јавните радиодифузни регулатори исто така имаат задача внимателно да ја контролираат создадената содржина со цел да се осигурат дека јавните медиумски сервиси ги исполнуваат нивните главни функции кои вклучуваат: одржување на национална култура, одржување на универзален пристап, исполнување на високи новинарски и морални стандарди, продукција на содржини кои ги одразуваат сите сегменти од општеството и на тој начин придонесуваат за медиумски плурализам, итн.³

За разлика од нив, комерцијалните радиодифузери се непрофитни лица, кои се главно одговорни пред нивните сопственици, инвеститори и клиенти. Регулирањето на комерцијалните радиодифузери е главно сконцентрирано на следниве области: количината и содржината на рекламите, следење содржини, кои се потенцијално штетни за младите или пак навредливи за други групи од општеството, процедури за жалби и правата на исправка.

[3] Christian Nissen (2006): Public Service Media in the Information Society. Media Division, Directorate General of Human Rights, Council of Europe

Имајќи ја предвид улогата на медиумите како чувари на владата, регулирањето на медиумските активности од страна на државата, како и она да се биде набљудуван може да претставува предизвик. Поради тоа многу држави имаат воспоставено механизми за саморегулација, кои поставуваат специфични правила за медиумите со кои се надгледува усогласувањето на овие правила од страна на медиумските организации и од новинарите.

Инструментите за саморегулација може да бидат во форма на етички кодекси, прес и медиумски совети, и професионални водичи.

Новинарските етички кодекси ги дефинираат улогите, правата и должностите на новинарите и се развиени од страна на самите медиумски професионалци, како заеднички обид да се создаде доброволен уредувачки водич до кој ќе се придржуваат.

Новинарските кодекси на однесување се разликуваат во различни земји, но имаат некои заеднички елементи, вклучувајќи ги принципите на вистинитост, точност, објективност и непристрасност, правото на јавноста за вистината; правото на фер коментар и критика; користење на правични методи за добивање информации; подготвеност да се поправаат грешките; почитување на тајноста на изворите.⁴

[4] Andrew Puddephatt (2011): The Importance of Self-Regulation of the Media in Upholding Freedom of Expression. UNESCO

Воведувањето на етички кодекс е само првиот чекор кон ефективна медиумска саморегулација. Со цел самостојно донесените кодекси да бидат потврдени, исто така значајно е да се воспостави независно тело кое ќе врши надзор и ќе ги санкционира прекршителите на овие принципи.

Прес советот е најчестата форма за саморегулаторно тело. Прес советите главно се составени од медиумски професионалци. Нивната примарна улога е да се справат со жалби во врска со прекршувањата на етичкиот кодекс и на тој начин да обезбедат упатства за медиумските професионалци и за јавноста по новинарски стандарди.⁵

Заедно со новинарските кодекси за однесување, исто така на новинарите треба да им се гарантира уредувачка независност, за да можат да работат без да бидат предмет на притисок на комерцијалните интереси на медиумските сопственици. Третиот значаен елемент за саморегулација се професионалните упатства усвоени од медиумските организации, како дел од нивната уредувачка политика. Пример за ова претставува уредувачките упатства на Би-Би-Си, кои имаат големо влијание на содржината објавена од радиодифузерот.

[5] <http://www.europarl.europa.eu/EPRS/EPRS-Briefing-554214-Press-freedom-in-the-EU-FINAL.pdf>

III. ПРАВОТО НА СЛОБОДА НА ИЗРАЗУВАЊЕ

Слободата на изразување е способност да се застапуваат и отворено да се изразат нечии мислења или идеи, без страв од цензура или мешање на власта. Правото на слобода на изразување не е ограничено на вербална комуникација, туку ја вклучува и можноста за изразување на ставови преку објавување статии, книги или флаери, телевизиско или радио емитување, уметнички дела, интернет и социјални медиуми. Таа исто така го вклучува правото на примање информации преку разни канали за комуникација.

Терминот “слобода на медиумите” често се употребува заедно или како алтернатива на термините “слобода на говор” или “слобода на изразување”, но заштитата на слободата на медиумите зазема посебно место поради нејзината улога како “јавен чувар”, како и поради нејзината функција да распространува информации и идеи и на тој начин го гарантира правото на јавноста да ги прими овие информации.

Слобода на изразување и слобода на медиумите се суштинските темели за отворени и демократски општества. Слободата да се изразат нечии идеи и да се формира мислење е значаен предуслов за политичките процеси да функционираат на демократски начин. На национално ниво слободата на изразување е значајна за добра влада, според тоа и за економски и социјален напредок. На индивидуално ниво, слободата на изразување е од суштинско значење за развој, достоинство и исполнување на секој еден човек. Без широка гаранција за правото на слобода на изразување, заштитено од страна на независните судови, нема демократија и нема слободна држава.⁶

[6] <https://www.article19.org/pages/en/freedom-of-expression.html>

Како е заштитена слободата на изразување?

Правото на слобода на изразување е гарантирано од меѓународни и регионални договори за човековите права како Универзалната декларација за човекови права (Член 19), Меѓународната конвенција за граѓански и политички права на ОН (Член 19), Европската конвенција за човекови права (Член 10) и Повелбата за основните права на Европската Унија (Член 11). Исто така е загарантирано и во Уставите на земјите членки на Советот на Европа.

Универзалната декларација за човекови права (Член 19)

» Секој има право на слобода на мислење и изразување; ова право ја вклучува слобода да се застапува одредено мислење без никакво вмешување и да се бараат, да се примаат и да се пренесуваат информации и идеи преку било кои медиуми и без оглед на границите. «⁷

[7] <http://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>

Европската конвенција за човекови права (Член 10)

» 1. Секој човек има право на слобода на изразувањето. Ова право ги опфаќа слободата на мислење и слободата на примање и пренесување информации или идеи, без мешање на јавната власт и без оглед на границите. Овој член не ги спречува државите, да бараат дозволи за радиодифузија на телевизиите или филмските компании.

2. Остварувањето на овие слободи, коешто вклучува обврски и одговорности, може да биде под одредени формалности, услови, ограничувања и санкции предвидени со закон, кои во едно демократско општество претставуваат мерки неопходни за државната безбедност, територијалниот интегритет и јавната безбедност, заштитата на редот и спречувањето на нереди и злосторства, заштитата на здравјето и моралот, угледот или правата на другите, за спречување на ширењето на доверливи информации или за зачувување на авторитетот и непристрасноста на судството. «⁸

[8] http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf

Повелбата за основните права на Европската Унија (Член 11)

» 1. Секој има право на слобода на изразување. Ова право ги опфаќа слободата на мислење и слободата на примање и пренесување информации или идеи, без мешање на јавната власт и без оглед на границите.

2. Слободата и плурализмот на медиумите мора да се почитува. «⁹

[9] http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf

Ограничувања во слободата на изразување

Слободата на изразување и слободата на медиумите не се апсолутни права и може да бидат ограничени со цел да ги заштитат правата или угледот на другите, на пример со забранување на говор, кој поттикнува насилство или омраза кон одредена група; да се заштитат децата од сексуална експлатација или да се заштити угледот на поединци од лажни обвиненија.

Исто така, овие права може да се ограничат кога националната безбедност, јавниот ред, јавното здравје или морал се загрозени. Во случај на конфликт помеѓу правото на слобода на изразување и другите права, кои се заштитени со законот за човекови права, како што се личните права, слободата на изразување може да биде предмет на одредени ограничувања. Сепак ограничувањата единствено може да се изречат само под услов тие да се 'неопходни во демократско општество', пропишани со закон' и имаат легитимна цел'.¹⁰

[10] Dirk Voorhoof (2004): The Right to Freedom of Expression and Information under the European Human Rights System. Towards a More Transparent Democratic Society, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, p.2

IV. МЕДИУМИТЕ И ЗАШТИТА НА ЛИЧНИТЕ ПРАВА

Правото на слобода на изразување не е апсолутно и може да биде предмет на одредени ограничувања, кога ги повредува личните права на другите.

Масовните медиуми може да ги прекршат личните човекови права на многу начини, на пример со ширење на лажни информации, кои може да влијаат на угледот на луѓето или со прекршување на нечија приватност.

Терминот “лични права” не е универзално дефиниран, но е широко употребуван од страна на меѓународните судови и во многу национални законодавства. Тој се однесува на збирот на права, кои го штитат достоинството, емоционалниот и психолошкиот интегритет на личноста, како што се заштитата на угледот, правото на приватност и приватен живот, правото за заштита на нечиј имиџ, итн.¹¹

Заштита на строго личната сфера

Секој има право на приватност. Тоа го подразбира правото на граѓаните да бидат оставени сами или да имаат контрола врз несаканото објавување на нивните приватни информации. Каде приватната сфера завршува и јавната сфера започнува зависи од самиот контекст. Може дури да биде и случај каде работите, кои заземаат место “во јавност” припаѓаат на приватната сфера.

Законите за приватност имаат за цел да ги заштитат луѓето од упади во нивните приватни животи. Исто така, многу надлежности на граѓанското право имаат специфични одредби, кои ги штитат ликот на поединецот, личните податоци, името на личноста и сличности, и други општи приватни информации.

[11] <https://www.article19.org/data/files/medialibrary/38362/Defamation-Principles-Background-paper.pdf>

Како да се одбегне одговорноста за нарушување на приватноста

Објавување на вистинити, но сепак приватните факти за поединец може да доведат до нарушување на приватноста, ако објавената информација е премногу навредлива за разумна личност, која не општопозната за јавноста, широко се соопштува и е од нелегитимен интерес на јавноста.¹²

Има неколку чекори, кои треба еден новинар да ги превземе, со цел да ја избегне одговорноста за нарушување на приватноста:

Известувајте за теми кои се вредни за објавување	Собирајте ги вашите информации на јавни места и од извори достапни за јавноста	Кога е можно земете согласност
Известувајте за теми и факти, кои се од легитимен јавен интерес. На овој начин нема да ја нападнете приватноста на поединци презентирани во вашата работа или незаконски да ги искористите нивните имиња или сличности.	Ако ги добиете вашите информации од извори достапни за јавноста, како што се имотна евиденција и јавни финансиски информации, не постои можност со вашата објава да ја нарушите нечија индивидуалната приватност.	Согласноста генерално е целосна одбрана на тврдењата за приватност. Кога интервјуирате некого или фотографирате за понатамошно објавување, побарајте дозвола да ги употребите собраните информации.

[12] <https://www.rcfp.org/browse-media-law-resources/digital-journalists-legal-guide/publishing-highly-personal-and-embarrassi>

Правото на приватност

Правото на приватност е загарантирано и во Универзалната декларација за човекови права и во Европската конвенција за заштита на човековите права и основните слободи:

Универзална декларација за човекови права (Член 12)

» Никој не смее да биде изложен на произволно мешање во приватниот живот, семејството, станот или преписката, ниту на напади врз честа и угледот. Секој има право на заштита од законот против вакво мешање или напади. «¹³

[13] <http://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>

Европска конвенција за заштита на човековите права и основни слободи (Член 8)

» 1. Секој човек има право на почитување на неговиот приватен и семеен живот, домот и преписката.

2. Јавната власт не смее да се меша во остварувањето на ова право, освен ако тоа мешање е предвидено со закон и ако претставува мерка која е во интерес на државната и јавната безбедност, економската благосостојба на земјата, заштитата на поредокот и спречувањето на кривични дела, заштитата на здравјето и моралот, или заштитата на правата и слободите на другите. «¹⁴

[14] http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf

Исклучоци во општите права за приватност може да бидат направени кога се известува за јавни личности или кога откривањето на приватните информации е од јавен интерес. Во вакви случаи, медиумите мора да докажат дека прекршувањето на приватноста е оправдано.

Клевета

Клеветата го вклучува чинот на давање лажна изјава за некоја личност со што се штети на угледот на лицето или доброто име. Ваквите изјави може да бидат извршени орално (набеди) или пишано (клевети).

Законите за клевета имаат за цел да го заштитат угледот на поединци од повредата. Речиси сите земји имаат законска регулатива за ова прашање, но нивната форма и содржина значително се разликуваат. Некои земји имаат специфични закони за клевета и други имаат одредби во повеќето општи закони. Во законите на мнозинството земји членки на Советот на Европа клеветата спаѓа во рамките и на граѓанското и на кривичното право.¹⁵

Клеветата обично се однесува само за личен или индивидуален углед, но исто така случаите на клевета може да покријат тврдења направени за “правните лица”, овие се лица кои имаат правен статус исто како компаниите и корпорациите. Покрај тоа во некои земји, судската постапка за клеветење може да биде спроведена со цел да го заштити угледот на група на луѓе, знаме или обележја, канцеларија или пак институција.¹⁶

Според меѓународните стандарди јавните службеници би требало да толерираат поголем степен на критичност и упади за разлика од обичните граѓани. “Јавните личности” – поединци, кои заземаат одредени истакнати позиции во општеството и на тој начин се предмет на јавниот интерес и надзор – исто така треба да го толерираат поголемиот степен на критичност и упади за разлика од обичните граѓани.¹⁷

[15] Tarlach McGonagle (2016): Freedom of Expression and Defamation. A Study of the Case Law of the European Court of Human Rights, Council of Europe

[16] http://legaldatabase.at/wp-content/uploads/2015/08/FoE-Media-Law-Defamation_ENG.pdf

[17] <https://www.article19.org/data/files/medialibrary/38362/Defamation-Principles-Background-paper.pdf>

Елементи на тврдењето за клевета

Законот за клевета се разликува од земја до земја, но постојат општо прифатени правила. За да се докаже клеветење, тужителот треба да ги докаже следниве елементи:

Препорака на подносителот

Изјавата за клевета треба лесно да му се препише тужителот, дури и кога подносителот не е споменат по име;

Лага

Лажна изјава која има цел за клеветење треба да биде лажна изјава на факт. Мислењата се заштитени и невински;

Објавување

навредливата информација треба да биде дисеминирана или дистрибуирана до една или повеќе трети странки;

Повреда

Со цел изјавата да биде вистинска, мора да има предизвикано штета на угледот на тужителот.

[18] <https://www.article19.org/data/files/medialibrary/38362/Defamation-Principles-Background-paper.pdf>

Одбрани на клеветата

Во случаите на клевета, концептот на новинарска длабинска анализа игра значајна улога и може доколку се докаже да ослободи новинар од одговорност. Други значајни одбрани против тврдењата за клевета, кои се составен дел на меѓународното право вклучуваат:¹⁸

Одбрана на вистината

Доказ дека навредливата информација е точна, во повеќе случаи може да го ослободи обвинетиот од одговорност.

Одбрана за 'разумно објавување'

Доказ дека, во времето кога е сторено кривичното дело, сторителот имал доволно основи да верува дека тврдењето е вистинито. Новинарите секогаш не можат да чекаат додека не се целосно сигурни дека секој факт кој им е достапен нив е точен, пред да го објават или да емитуваат приказна затоа што ова ќе наштети на протокот на информации до јавноста.

Апсолутни привилегии

Изјави направени во одредени форуми, каде способноста слободно да се зборува е суштествена, на пример изјави во постапки од правен карактер или изјави направени под заклетва, уживаат апсолутна привилегија и не треба да бидат изложени на ризик од судски спор за клевета.

Изјави на мислење

наспроти изјави на факти

Изјава која не може да се докаже како вистинита или лажна или која јасно не е наменета како изјава на факт, не може да биде предмет на тврдењето за клевета.

Зборови на други

Никој не треба да се смета за одговорен за праведно и точно известување на зборовите на другите. Овој принцип признава дека новинарите имаат обврска да ги покријат вестите, во кои може да вклучат извештаи и изјави, кои го уништуваат угледот на другите.

Квалификувани привилегии

Изјавите во кои говорителот е под правна, морална или општествена должност да ги направи, како пријавување на сомнителен криминал на полицијата, ужива квалификувана привилегија со што треба да биде ослободен од одговорност.

БИБЛИОГРАФИЈА

Andrew Puddephatt (2011): The Importance of Self-Regulation of the Media in Upholding Freedom of Expression. UNESCO, достапно на: <http://unesdoc.unesco.org/images/0019/001916/191624e.pdf>

Article 19 (2005): Freedom and Accountability: Safeguarding Free Expression through Media Self-Regulation, достапно на: <https://www.article19.org/data/files/pdfs/publications/self-regulation-south-east-europe.pdf>

Article 19 (2016): Revised Defining Defamation Principles: Background paper, достапно на: <https://www.article19.org/data/files/medialibrary/38362/Defamation-Principles-Background-paper.pdf>

Christian Nissen (2006): Public Service Media in the Information Society. Media Division, Directorate General of Human Rights, Council of Europe, достапно на: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680483b2f>

Dirk Voorhoof (2004): The Right to Freedom of Expression and Information under the European Human Rights System. Towards a More Transparent Democratic Society, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, достапно на: http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/29871/RSCAS_2014_12.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Elda Brogi, Pier Luigi Parcu (2014): The Evolving Regulation of the Media in Europe as an Instrument for Freedom and Pluralism, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, достапно на: http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/29923/RSCAS_2014_09.pdf?sequence=1&isAllowed=y

European Parliament (2015): Press freedom in the EU. Legal Framework and Challenges, достапно на: <http://www.europarl.europa.eu/EPRS/EPRS-Briefing-554214-Press-freedom-in-the-EU-FINAL.pdf>

European University Institute: Freedom of Information-EU Member States Laws, достапно на: <http://journalism.cmpf.eui.eu/maps/freedom-of-information/>

Gerhard Maletzke (1998): Kommunikationswissenschaft im Überblick: Grundlagen, Probleme, Perspektiven. Westdeutscher Verlag

International Press Institute, Media Legal Defence Initiative (2015): Freedom of Expression, Media Law and Defamation, достапно на: http://legaldb.freemedia.at/wp-content/uploads/2015/08/FoE-MediaLaw-Defamation_ENG.pdf

Michael Holoubek, Klaus Kassai, Mathias Traimer (2014): Grundzüge des Rechts der Massenmedien, SpringerWienNewYork

Monica Macovei (2004): Freedom of Expression. A guide to the implementation of Article 10 of the European Convention of Human Rights, Council of Europe, достапно на: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168007ff48>

MiklósHaraszti, the OSCE Representative on Freedom of the Media (2008): The Media Self-Regulation Guidebook, достапно на: <http://www.osce.org/fom/31497?download=true>

TarlachMcGonagle (2016): Freedom of Expression and Defamation. A Study of the Case Law of the European Court of Human Rights, Council of Europe, достапно на: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806ac95b>

Reporters Committee for Freedom of the Press: Publishing highly personal and embarrassing information about another, even if completely true, достапно на:

<https://www.rcfp.org/browse-media-law-resources/digital-journalists-legal-guide/publishing-highly-personal-and-embarrassi>

Robert Schuman Centre for Advanced Studies (2013): European Union Competencies in Respect of Media Pluralism and Media Freedom, достапно на: <http://cmpf.eui.eu/Documents/CMPFPolicyReport2013.pdf>

RoLand Burkart (2002): Kommunikationswissenschaft. Grundlagen und Problemfelder. Umriss einer interdisziplinären Sozialwissenschaft, Böhlau

МЕЃУНАРОДНИ КОНВЕНЦИИ, ЗАКОНИ И РЕГУЛАТИВИ

Charter of Fundamental Rights of the European Union, достапно на: http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf

European Convention on Human Rights, достапно на: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf

EU Audiovisual Media Services Directive, достапно на: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:095:0001:0024:EN:PDF>

International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, достапно на: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CERD.aspx>

International Covenant on Civil and Political Rights, достапно на: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CCPR.aspx>

Universal Declaration of Human Rights, достапно на: <http://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>

НОВИНАРСКИ ЗАКОНИЦИ И УПАТСТВА

Austrian Press Code, достапно на: http://www.presserat.at/show_content.php?hid=2

Ethical Code of the Bulgarian Media, достапно на: http://ethicnet.uta.fi/bulgaria/ethical_code_of_the_bulgarian_media

German Press Code, достапно на: https://www.presserat.de/fileadmin/user_upload/Downloads_Dateien/Pressekodex13english_web.pdf

The BBC's Editorial Values, достапно на: <http://www.bbc.co.uk/editorialguidelines/>

The New York Times-Guidelines on Integrity, достапно на: <http://www.nytc.com/wp-content/uploads/Guidelines-on-Integrity.pdf>

Истражувањето беше спроведено во периодот од јануари 2016 до јуни 2016. Веродостојноста на сите линкови беше проверена пред печатење на публикацијата во јануари 2017.

ПЕЧАТ

Автори:

Lyudmila Handzhiyska,
Cheyene Mackay

Редакција:

Aleksandra Temenugova,
Lyudmila Handzhiyska

превод:

Ангела Петковска

Дизајн и графичка обработка:

David Palme

Сопственик и издавач:

Verein Freies Radio Wien
Klosterneuburger Straße 1, 1200 Wien
ZVR-Zahl: 563964285

E-Mail: office@o94.at
Web: <http://o94.at/>

Ви благодариме на нашите партнери:

Висока школа за новинарство и за односи со јавноста
(ВШНОЈ) – Скопје, Асоцијација за културна и медиумска
деконтаминација (АКМД) – Сараево.

